

Regeringskansliet
c/o Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Remiss över betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende, SOU 2022:64

Er beteckning: Ju2022/03315

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker huvudförslaget att asylboenden införs som boendeform för samtliga asylsökande. Länsstyrelsen ser att asylboenden ger en mer effektiv hantering av asylärenden, underlättar informationsspridning och även motverkar en del av de risker som finns med boendeformen eget boende; såsom trångboddhet, social utsatthet och försvårad integration. Länsstyrelsen avstyrker i vissa delar, då vi ser att det finns risker för personer som med genomfört förslag ändå fortsätter att bo i eget boende, då dessa enligt förslaget inte längre har rätt till dagernsättning eller rätt att arbeta. Länsstyrelsen föreslår andra incitament, så som höjd dagernsättning för personer som bor i asylboende och tidig kompetenskartläggning för personer med presumtion om uppehållstillstånd för att skynda på etableringen på arbetsmarknaden. Länsstyrelsen betonar att kvaliteten på boendena och aktiviteter som ska finnas för asylsökande i och kring asylboenden särskilt bör beaktas. Likaså behöver det också beaktas var etableringen av boenden sker, liksom att hänsyn tas till både civilsamhället, bostadsmarknaden och arbetsmarknaden på orten. Det är angeläget att barnkonsekvensanalyser genomförs oavsett boendeform.

4.2 Asylsökande ska tilldelas en plats på ett asylboende

Länsstyrelsen instämmer i förslaget. Tiden i asylprocessen har bäring på nyanländas förmåga att integreras i samhället, därför bör denna tid vara så kort som möjligt. En tydligare struktur för hur asylsökande tas emot och sedan fördelas ut i landet vid ett uppehållstillstånd kan motverka den

segregering, trångboddhet och handel med hyreskontrakt som EBO-systemet bidragit till i främst storstadslänen. Förslaget har potential att korta ned tiden i väntan för den som är asylsökande och ge ett större genomslag för fördelningen enligt bosättningslagen, vilket i sin tur kan väntas ha positiva effekter för nyanländas inträde på arbetsmarknaden. Att personer som har fått lagakraftvunna avlägsnandebeslut är tillgängliga på boendet har också en stor betydelse i återvändandearbetet, då det finns ökade möjligheter att hålla samtal och även att stötta med rustande insatser.

Länsstyrelsen vill betona att boendeformen till övervägande del bör vara av lägenhetskaraktär, där asylsökande har självhushållning och därigenom själva kan ta ansvar för inköp och tillagning av mat, då detta torde inverka positivt på den psykosociala hälsan under asyltiden. Mindre boendeenheter är också av vikt utifrån perspektivet brott och utsatthet, då det finns studier som visar att blandningen av nationaliteter, trångboddhet och psykisk ohälsa är riskfaktorer för att begå eller utsättas för brott bland personer som bor på kollektiva asylboenden (BRÅ, Brott och brottsutsatthet på kollektiva asylboenden, 2018).

Länsstyrelsen vill också betona vikten av att boendena genomgående håller en hög kvalitet när det gäller den fysiska boendemiljön. För personer som inte önskar eller inte klarar av självhushållning måste det finnas fullgoda alternativ. Med en hög kvalitet på asylboenden kan incitamenten öka för att asylsökande väljer boendeformen asylboende.

Det är angeläget att barnkonsekvensanalyser genomförs och dokumenteras, oavsett om boendeformen gäller asylboende eller eget boende. Det är också angeläget att barnfamiljer ges möjlighet att bo kvar på boendet tills asylansökan prövats för att undvika upprepade flyttar med uppbrott från skola och nätverk. När plats tilldelas ska hänsyn tas till asylsökandes individuella behov och önskemål. Behov hos personer med funktionsnedsättningar bör särskilt uppmärksammas.

Länsstyrelsen vill också särskilt understryka behovet av en stegvis införandeperiod, då ett plötsligt ökat antal asylsökande på enstaka orter skulle ge en stor belastning för kommuner och regioner, avseende till exempel skolgång för barn och planering och genomförande av hälsosamtal.

4.3.1. Asylsökande ska bo på asylboende för att få dagersättning och särskilt bidrag

Länsstyrelsen avstyrker förslaget. Det är tveksamt om indragen dagersättning utgör ett tillräckligt effektivt styrmedel för att förhindra eget boende under asyltiden. Länsstyrelsen menar att det inte är osannolikt att den asylsökande även utan dagersättning av olika skäl ändå väljer att bo i eget boende med ökad utsatthet som följd.

Möjligheter att komma närmare det svenska samhället och arbetsmarknaden, känslan av normalitet, självbestämmande och närheten till och det möjliga stödet från släkt och bekanta, är några av dessa skäl. Barnfamiljer som förlorar sin rätt till dagersättning men som ändå väljer att bo i eget boende kan bli mer utsatta. För att öka incitamenten till att välja asylboende förordar Länsstyrelsen i stället en höjning av dagersättningen för personer som bor på asylboende.

Länsstyrelsen vill också påtala vikten av att systematiskt följa upp konsekvenser och effekter av de regeländringar som görs. Det gäller för både boendeformen asylboende och eget boende. Länsstyrelsen vill särskilt påtala behovet av en översyn av reformen när det gäller situationen för asylsökande barn.

4.4.1 Asylsökande ska bo på asylboende som villkor för undantag från kravet på arbetstillstånd

Länsstyrelsen avstyrker förslaget. Länsstyrelsen ser inte att frånvaron av undantag från kravet på arbetstillstånd för personer som fortsätter bo i eget boende skulle ge de eftersträvade effekterna. En av få vägar in i landet för tredjelandsmedborgare är att söka asyl och många av dessa personer gör det av ekonomiska skäl som ett sätt att komma i arbete i Sverige. Även om undantag från kravet på arbetstillstånd inte skulle vara möjligt så är drivkraften till egen inkomst stark och förslaget skulle sannolikt leda till att personer som vill arbeta fortsätter bosätta sig i eget boende och det skulle bidra till att ytterligare förstärka den svarta arbetskraften och även bidra till att människor väljer inkomster från den kriminella världen. Förslaget kan därmed innebära en risk för större negativa samhällseffekter. Däremot skulle antalet spårbyten från asylprocess till arbetstillstånd sannolikt minska, då detta endast är möjligt för personer som har arbetat och där arbetsgivaren har betalat in skatter och avgifter.

4.6.1 En lagreglerad rätt att kontrollera boendetrymmen och förvaringsställen på asylboenden

Länsstyrelsen tillstyrker med följande förbehåll. Det kan finnas situationer när Migrationsverket behöver säkerställa att en asylsökande bor på uppgiven adress för att komma vidare i utredningen av asylärendet eller att Migrationsverket behöver veta att personen finns kvar i landet. Det behöver dock förtydligas vid vilka tillfällen Migrationsverket har möjlighet att tillträda ett boendetrymme, då åtgärden har en stark påverkan på den asylsökandes privatliv.

4.7 Kontroll av asylsökande som inte bor på asylboenden

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Det är rimligt att en person som har sökt skydd i landet uppger en adress där personen bor så att personen är nåbar för utredning och kan få sina uppgivna skyddsskäl prövade. Den asylsökande som bor i eget boende har gjort ett aktivt val att välja bort möjligheten till asylboende. Om personen ändå inte är nåbar och som en följd av detta skrivs ut ur mottagningssystemet kan personen ansöka om asyl på nytt och aktualisera sitt behov av skydd och åter skrivs in i mottagningssystemet.

4.8.2 Regeringen bör vidta åtgärder för att fler ska bo på asylboende

Länsstyrelsen instämmer i förslaget och framhåller att utveckling av lokalisering och utformning av asylboenden kommer att vara avgörande för att uppnå de resultat som eftersträvas med regeländringarna.

Länsstyrelsen poängterar att om boende i asylboende även ger möjlighet till en trygg och långsiktig bosättning enligt bosättningslagen efter ett uppehållstillstånd, kan det fungera som ett viktigt incitament för individen att bo i asylboende. I Stockholms län är det få kommuner som erbjuder tillsvidarekontrakt till anvisade nyanlända och kvaliteten i boendelösningar varierar. Länsstyrelsens rapport *Bostad eller arbete? Om bosättningslagen och flyttmönster ur ett socioekonomiskt perspektiv* visar att många nyanlända flyttar från sin anvisningskommun, vilket innebär en generell omfördelning av mottagandet från kommuner med goda socioekonomiska förutsättningar till kommuner med sämre

socioekonomiska förutsättningar. Vid den geografiska lokaliseringen av asylboenden är det angeläget att väga effektiviteten i asylsystemet mot kommuners möjligheter att upprätthålla kapacitet i skola och socialtjänst samt lokaliseringens påverkan på bosättning och integration efter ett uppehållstillstånd. En ansträngd bostadsmarknad påverkar både Migrationsverkets förutsättningar att erbjuda lägenhetsboende under asyltiden och individers möjligheter att bo kvar i närområdet efter uppehållstillstånd. Länsstyrelsen vill framhålla att vid arbetet med att motverka utanförskap och segregation behöver ett helhetsgrepp tas som omfattar både boende under asyltiden, frågor kring bosättning efter uppehållstillstånd och en socialt hållbar bostadsförsörjning i ett bredare perspektiv.

4.8.3 Prövningen av asylansökan och aktiviteter för asylsökande bör integreras med asylboendet

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget men lämnar följande synpunkter. Det är angeläget att tidsaspekterna för boendeformerna mottagningscenter och asylboende tydliggörs. När det gäller förhållanden som rör prövningen är det även viktigt att beakta hur rättssäkerheten kan säkerställas vid utredningar och underrättelser av beslut när dessa sker på eller i anslutning till asylboenden. I utredningen saknas förslag för hur asylsökandes hälso- och psykosociala behov kan screenas och tillgodoses i den allra första fasen på mottagningscentret. Enligt utredningen ska Migrationsverket finnas nära till hands. Det saknas dock en tydlighet i utredningen gällande kraven på Migrationsverkets bemanning av boendena.

4.8.4 Migrationsverket bör samverka med andra aktörer för att underlätta verksamhet vid asylboenden

Länsstyrelsen instämmer i förslaget i stort och vill understryka civilsamhällets viktiga roll i kontakterna med de asylsökande. Länsstyrelsen vill också poängtera vikten av att asylboenden etableras i närheten av tätorter och där det finns ett välutvecklat civilsamhälle och en möjlighet till ett socialt liv, vilket har betydelse för den asylsökandes mående. Det behöver förtydligas att de aktiviteter som ges inom tidiga insatser till stor del erbjuds utanför asylboendet. Det minskar isoleringen och passiviseringen på boendet och asylsökande kan få tidig kontakt med andra delar av samhället än i och kring det egna boendet.

Länsstyrelsen ser positivt på att Migrationsverket föreslås få ett nytt och tydligare uppdrag att samverka med Länsstyrelserna och med civilsamhället om aktiviteter för asylsökande. Det kan då bli lättare att nå personer med erbjudande om insatser. Om Migrationsverket ska godkänna vilka föreningar som får tillträde till boendena krävs en större samverkan mellan Migrationsverket och Länsstyrelsen än i nuvarande uppdrag och detta behöver förtydligas. Risken att civilsamhället och kommuner inte söker medel för att genomföra aktiviteter på en ort där det finns ett asylboende behöver också analyseras ytterligare.

Om platserna där asylsökande ska bo förläggs till endast ett mindre antal orter i landet kommer Länsstyrelsens uppdrag om att verka för en jämn fördelning av insatser i landet påverkas (förordning 2016:1363).

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget om att Arbetsförmedlingens roll på boendet förstärks. Migrationsverket kan utifrån sin screening tidigt se i vilka ärenden som det finns skyddsskäl enligt utlänningslagen.

Länsstyrelsen föreslår att dessa personers utbildnings- och yrkesbakgrund tidigt kartläggs och att personerna anvisas till ett asylboende i en region med arbetsmarknadsförutsättningar som matchar den asylsökandes kompetens. Arbetsförmedlingen och andra aktörer bör finnas på plats på asylboendena för att hjälpa asylsökande att få kontakt med arbetsgivare. Anställning under asyltiden bör vara ett tungt vägande skäl vid senare kommunplacering.

5.3.1 Asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska vara skyldiga att delta i samhällsintroduktionen enligt lag

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och vill särskilt poängtera vikten av tidig, tydlig och återkommande information till asylsökande. Informationen bör ges i mindre delar och vara repetitiv. Det behövs ett uppdrag till Migrationsverket att arbeta aktivt för att förmå personer att delta i samhällsintroduktionen, då statistik från Migrationsverket visar att många asylsökande i dagsläget uteblir från denna. Länsstyrelsen vill även särskilt lyfta fram vikten av lättillgänglig och inkluderande information för att möjliggöra att samtliga personer ur målgruppen kan ta del av samhällsintroduktionen.

5.4.1 Asylsökande ska ha genomfört samhällsintroduktionen för att undantas från kravet på arbetstillstånd

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Det är rimligt att den som kommer arbeta på svensk arbetsmarknad har deltagit i den obligatoriska samhällsintroduktionen och därigenom har skaffat sig grundläggande kunskaper om det svenska samhället.

6.2.1 Dagersättningen ska kunna sättas ned för asylsökande som missköter sig

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att införa misskötsamhet som en särskild grund för nedsättning av dagersättning. Länsstyrelsen vill särskilt påtala vikten av att Migrationsverket arbetar aktivt mot alla former av misskötsamhet, skadegörelse, kränkningar och andra brott vid asylboenden. Studier på området visar att risken för misskötsamhet framför allt gäller kollektiva asylboenden. Länsstyrelsen förordar att antalet asylsökande som vistas på kollektiva asylboenden hålls på en låg nivå och att huvuddelen av asylboenden i stället består av lägenhetsboenden. Länsstyrelsen vill också poängtera vikten av att det finns trygghetsboenden för personer som har ett behov av att känna en extra trygghet, så som hbtqi-personer och ensamstående kvinnor. Asylboendeformen måste erbjuda trygghet för samtliga.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Anna Kinberg Batra med utvecklingsledare Martin G Johansson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också medverkat tillväxtdirektör Anna Conzen. Detta ärende har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.